

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію **СИДЕЛЬОВА Віктора Валерійовича** на тему:
**«Обґрунтування критеріїв реабілітаційного потенціалу
свійських котів і собак в умовах притулку для тварин»**
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина»
в галузі знань 21 «Ветеринарна медицина»

Актуальність теми дисертації. Ми живемо в період війни, на території нашої країни тривають жорстокі бойові дії, від яких страждають як люди, так і тварини. Безліч диких і свійських тварин загинула, багато з них опинилися в нових суворих умовах. У цьому контексті притулки для тварин є однією з реальних можливостей вирішення деяких гострих проблем, що виникли в нашому суспільстві протягом останніх років. У всьому світі ветеринарна медицина притулків уже кілька десятиліть посідає чільне місце серед наукових напрямів, адже вона переслідує гуманні цілі, притаманні демократичному суспільству в розвинених країнах. Свійські тварини, зокрема тварини-компаньйони, в таких закладах перебувають в умовах, наближених до їхнього існування в рідних домівках. На жаль, в Україні розвиток медицини притулків у наш час різко загальмувався, хоча до початку повномасштабного вторгнення в більшості міст функціонували притулки для тварин з високим рівнем обслуговування потреб суспільства.

Слід підкреслити, що навіть у таких важких умовах частина притулків збереглася і продовжує виконувати свої обов'язки, хоча якість умов утримання погіршилася з об'єктивних причин. Також у межах волонтерства, з власної ініціативи громадян, виникають нові, менші за кількістю тварин притулки, які допомагають врятувати частину собак і котів, що опинились на вулиці. Досить часто умови в таких притулках не є достатніми, щоб забезпечити тварин повноцінним харчуванням та адекватними умовами утримання.

Притулки ще до початку повномасштабних воєнних дій на території України, на відміну від закордонних аналогів, майже не використовувались з

науковою метою, оскільки вирішували лише практичні завдання. Водночас саме притулки можуть стати повноцінною базою для навчання студентів і проведення наукових досліджень спеціалізованими науковими закладами. На жаль, такі роботи в наш час майже не виконуються.

Не розроблені критерії оцінки стану здоров'я тварин протягом їхнього перебування в притулку, які б дозволили оцінити якість його роботи. Відсутні показники, що дають змогу об'єктивно визначити оптимальні терміни утримання тварин у притулку для їх часткової або повної реабілітації. Не розроблений остаточно й метод оцінки їхнього реабілітаційного потенціалу.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що рецензована робота є актуальною як у практичному, так і в теоретичному аспектах для ветеринарної медицини.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Ознайомившись з роботою, вважаю, що її результати є цілком обґрунтованими і достовірними. Для досягнення мети та завдань дисертації здобувач дослідив стан здоров'я 34 безпородних котів і 26 собак на момент надходження до притулку, а також адаптацію тварин до нових умов на 30 і 60 добу експерименту. Було визначено 13 гематологічних, 18 біохімічних тестів і 8 лейкоцитарних індексів. Отримані дані були оброблені із застосуванням одного параметричного і 4-х непараметричних методів. Усі експерименти на тваринах виконувались із дотриманням чинних правил та Закону України № 692 «Про захист тварин від жорсткого поводження», а також Наказу МОН «Про затвердження Порядку проведення науковими установами дослідів, експериментів на тваринах».

Дисертація є складовою частиною наукових досліджень кафедри внутрішніх хвороб і клінічної діагностики тварин. Тема НДР: «Вдосконалення лікувально-профілактичних заходів за внутрішньої патології у тварин» (номер державної реєстрації – 0121U10991). У її межах автор дисертації виконував розділ «Обґрунтування критеріїв реабілітаційного

потенціалу свійських котів і собак в умовах притулку для тварин». Були вирішені такі завдання: визначено оптимальний термін перебування котів і собак в умовах притулку, протягом якого вони повністю адаптуються до нових умов існування – 60 діб; встановлено особливості реакції організму тварин на застосування різних за складом кормів; проведено порівняння ступеня та особливостей адаптації котів і собак, які опинились у притулку, що став для них стресовим фактором. Усі ці завдання вирішені на основі визначення достовірної динаміки живої маси, а також статистично значущих відмінностей гематологічних та біохімічних показників із застосуванням методів варіаційної статистики.

Наукова новизна і практична значимість одержаних результатів.

Результати дисертації В.В. Сидельова є новими, адже така робота є однією з перших в нашій країні. Автор уперше застосував поняття «реабілітаційний потенціал». Це дозволило кількісно оцінити ступінь адаптації тварин до умов притулку, визначити, наскільки і за який період часу організм тварини стає достатньо адаптованим і які його потенціальні можливості досягти повної реабілітації в нових, стресових для нього умовах існування. Дисертант застосував оцінку стану здоров'я тварин у формі таких якісних визначень як «Високий», «Середній», «Низький» та «Дуже низький» реабілітаційний потенціал, а також його кількісні значення у відсотках. Як критерії реабілітаційного потенціалу був використаний комплекс із гематологічних і біохімічних показників.

Автор роботи вперше, шляхом визначеного ним реабілітаційного потенціалу, визначив відмінності реакції організму тварин обох видів на різні за категорією корми: «преміум», «холістик» і «суперпреміум». Також на цій основі були встановлені міжвидові особливості реакції на «стрес притулку» котів і собак.

Було розроблено методику та алгоритм визначення рівня реабілітаційного потенціалу за шкалою: «Високий» – 0-24 %, «Середній» – 25-49 %, «Низький» – 50-74 %, «Дуже низький» – 75-100 %.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації. Здобувач повністю оволодів методологією наукової діяльності. Рівень його знань високий. Методика визначення реабілітаційного потенціалу, яку він запропонував, допомагає об'єктивно оцінити стан здоров'я і реакцію на стрес безпритульних котів і собак, визначити оптимальний термін перебування тварин у притулках і час, необхідний для їх повної реабілітації. Дисертант пропонує оцінювати вплив різних за складом кормів на організм тварин, критерії та методику такої оцінки.

Результати дисертації В.В. Сидельова впроваджено в навчальну програму кафедри внутрішніх хвороб і клінічної діагностики тварин під час викладання дисциплін «Ветеринарна клінічна біохімія», «Внутрішні хвороби тварин», «Клінічна діагностика хвороб тварин».

Отримані дисертантом результати роботи використовуються в науковій і навчальній роботі на факультетах ветеринарної медицини в закладах вищої освіти та у клініках ветеринарної медицини, особливо для контролю за діяльністю притулків або розплідників для тварин.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях. Основні положення дисертаційної роботи доповідались та обговорювались на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та семінарах у містах Одеса (2022), Житомир (2022), Дніпро (2023), Харків (2023, 2024), Київ (2025).

Основний зміст дисертації опубліковано в 4 наукових працях, включених до Переліку наукових фахових видань України та 5 тезах наукових доповідей.

Усі матеріали дисертації представлені в опублікованих працях у повному обсязі і повністю відповідають темі і змісту дисертації. У статтях сформульовані всі завдання дисертації, описані нові факти і закономірності; матеріал оброблений із застосуванням методів біометрії; у розрахунках використовували критерій Фрідмана, Манна-Уїтні, Краскела-Уолліса, Данна-

Бонферроні і t-критерій Стюдента; висновки і пропозиції виробництву обґрунтовані.

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, огляду літератури, матеріалів та методів досліджень, результатів досліджень, аналізу і узагальнення результатів досліджень, висновків, пропозицій виробництву, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 205 сторінках комп'ютерного тексту, ілюстрована 47 таблицями, 1 рисунком та містить 15 сторінок додатків. Бібліографічний список налічує 260 джерел, з них 234 латиницею. Значна частина першоджерел, використаних у дисертації, опублікована протягом останнього десятиріччя.

Анотація (с.2-15). Узагальнено інформацію про отримані результати досліджень. Зміст анотації відповідає результатам експериментів дисертації та містить список наукових праць за темою дисертації.

У вступі (с.21-28) дисертаційної роботи обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано мету і завдання, відображено зв'язок роботи з науковими, описано методи дослідження, наведено новизну та практичне значення отриманих результатів. Показано особистий внесок здобувача, апробації з теми дисертаційної роботи.

Розділ 1. Огляд літератури (с. 29-51) написаний на основі значного об'єму джерел інформації за темою роботи. У ньому описані загрозливі ситуації з безпритульними котами і собаками та основні принципи організації і діяльності притулків для тварин. Огляд літератури закінчується висновком, що підкреслює вибір теми дисертаційного дослідження, визначено методологічну та методичну базу для її виконання.

Розділ 2. Матеріал і методики досліджень (с. 52-60). У розділі наведено схему експерименту, описано методики досліджень, що були застосовані для вирішення окреслених завдань. Проведено клінічні, гематологічні, біохімічні, математичні, статистичні методи досліджень. Це дало можливість дисертанту на глибокому фундаментальному та аналітичному рівні розкрити суть отриманих результатів.

Розділ 3. Результати власних досліджень (с.61-115). У розділі є 5 підрозділів згідно з кількістю завдань роботи. Під час виконання роботи автор дотримувався загальних принципів біоетики. У розділі наводяться дані щодо відмінностей гематологічних і біохімічних показників між різними групами котів і собак протягом трьох термінів перебування у притулку, а також у залежності від категорії трьох варіантів кормів. Підрозділи ілюстровані таблицями із великою кількістю цифрових даних. На основі цих результатів створена методична і методологічна основа дисертації.

Розділ 4. Аналіз і узагальнення результатів досліджень (с.116-152). Автор узагальнює усі отримані результати досліджень та порівнює їх із даними літератури. Це, головним чином, закордонні маловідомі джерела інформації. У розділі остаточно сформульована ідея теоретичного значення і практичного застосування терміну «реабілітаційний потенціал» у вигляді методики його визначення в якісній і кількісній формах.

Висновки (с.153-157) і **пропозиції виробництву** (с.158-161) відповідають меті і завданням роботи, добре сформульовані та містять усі її положення та результати.

Дискусійні, критичні зауваження та запитання до дисертанта

У процесі рецензування дисертації В.В. Сидельова виникли запитання до дисертанта, зокрема:

1. На сторінці 55 Ви пишете, що між 1-ю і 30-ю добою частина кошенят загинула. Яка причина загибелі кошенят і якого віку, адже для проведення дослідів Ви обирали клінічно здорових тварин?
2. Чому саме наведений в роботі діагностичний комплекс лабораторних тестів був об'єктом дослідження? І чи вважає автор саме ці тести обов'язковими для визначення реабілітаційного потенціалу тварин-компаньйонів?
3. Чому в різних підрозділах роботи використовується різний склад комплексу біохімічних тестів. Яке прогностичне значення має визначення альфа-амілази у котів?

4. У дисертаційній роботі представлено велику кількість таблиць, деякі з них надто об'ємні. На нашу думку, застосування діаграм до деяких таблиць як відображення отриманих результатів дослідження було б більше інформативним та наочним?

5. У чому необхідність використання Вами такої кількості статистичних критеріїв у різних підрозділах роботи?

6. Згідно з аналізом отриманих Вами результатів лабораторних тестів (гематологічних і біохімічних) під час надходження тварин у притулок виявили наявність запального процесу, анемії, функціональних порушень травної і серцево-судинної систем, печінки. Які захворювання Ви діагностували? Чи в процесі досліду такі тварини піддавались лікуванню?

7. Чому для дослідження реакції організму тварин на різні за складом комерційні корми дисертант зупинився на кормах високої якості?

8. Що Ви маєте на увазі під виразом «адреналінова лейкограма»? Виникли також деякі зауваження до дисертації, зокрема:

1. На сторінці 55 Ви пишете «...була заміряна жива вага». Мабуть, краще вжити «визначена жива вага».
2. У висновках 8 та 10 невдалі початки речень.

У роботі трапляються деякі граматичні, технічні і стилістичні помилки та невдалі вирази. Підкреслюю, що ці хиби на письмі не вплинули на наукову новизну та загальний зміст дисертаційної роботи. Акцентую увагу на тому, що з наукової точки зору проведена інтерпретація даних з великою обережністю висловлювання, тлумачення тих чи інших процесів.

Висновок. Ознайомлення із текстом дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом робота відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій. Вважаю, що дисертація Сидельова Віктора Валерійовича на тему «Обґрунтування критеріїв реабілітаційного потенціалу свійських котів і собак в умовах притулку для тварин» є завершеною науково-дослідною роботою. За своєю актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів вона відповідає вимогам

наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року», а її автор Сидельов Віктор Валерійович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії зі спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина», галузі знань 21 «Ветеринарія».

Офіційний опонент
в.о. завідувача кафедри внутрішніх
хвороб тварин та клінічної діагностики
Львівського національного університету
Ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С. З. Гжицького
доктор ветеринарних наук, професор

Л.Г. Слівінська